

Biuro Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka ONZ.

Luty 2014

ŻYCIE W OBLĘŻENIU
Arabska Republika Syrii

1. Wprowadzenie

Niniejszy dokument jest pierwszym z serii dokumentów Biura Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka ONZ (OHCHR), poświęconych doniesieniom o przemocy na terenie Arabskiej Republiki Syrii. OHCHR nie uzyskało dotychczas dostępu na terytorium Syrii, gromadzi więc informacje o pogwałceniach praw człowieka oraz międzynarodowego prawa humanitarnego działając na terytorium państw ościennych. Niniejszy dokument oparty został o informacje gromadzone pomiędzy kwietniem 2013 a 20 stycznia 2014, nie obejmuje więc wydarzeń późniejszych.

W oświadczeniu wydanym 2 października 2013 Rada Bezpieczeństwa ONZ podkreśla, że „skala tragedii humanitarnej wywołanej przez konflikt w Syrii wymaga natychmiastowych działań umożliwiających bezpieczny i wolny od przeszkód wwóz pomocy humanitarnej na teren całego kraju, w tym w szczególności w tych rejonach i dzielnicach, gdzie pomoc ta jest najpilniej potrzebna”.ⁱ Potępiła również „wszelkie przypadki odmowy dostępu do pomocy”, przypominając że „arbitralne pozbawienie ludności cywilnej środków niezbędnych do przeżycia, w tym celowe powstrzymywanie dostępu do pomocy humanitarnej, może stanowić pogwałcenie międzynarodowego prawa humanitarnego”.

Od początku konfliktu syryjskiego rządowe siły zbrojne i służby bezpieczeństwa praktykują oblężenia obszarów kontrolowanych przez opozycję. Zdarzały się również, choć rzadziej, przypadki, w których siły opozycyjne nakładały blokady obszarów cywilnych uważanych za sprzyjające stronie rządowej. W ostatnich miesiącach, w kilku miejscowościach osiągnięto minimalny postęp, a wynegocjowane tam lokalne zawieszenia broni pozwoliły na ograniczone dostawy pomocy humanitarnej oraz ewakuację cywili i osób chronionych na mocy Międzynarodowego Prawa Humanitarnego.ⁱⁱ Niemniej jednak nawet w tych rejonach utrzymane zostały istotne ograniczenia w dostępie do pomocy.ⁱⁱⁱ Szacuje się, że w styczniu 2014 w tego rodzaju odciętych enklawach pozostawało co najmniej 240 000 osób, bezpośrednio zagrożonych śmiercią z braku żywności, wody, elektryczności, opału, leków i środków medycznych.^{iv}

Niniejszy dokument poświęcony jest kilku największym, trwającym oblężeniom prowadzonym przez siły rządowe w prowincjach Homs, Damaszek miasto i Damaszek rolniczy, które stanowią ilustrację szerszego problemu. Opisane zostały również blokady prowadzone przez siły opozycyjne w północnym Aleppo. OHCHR we wszystkich przypadkach dokumentuje liczne naruszenia międzynarodowego prawa praw człowieka oraz międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych.

Należy przy tym zwrócić uwagę, że Niezależna Międzynarodowa Komisja Dochodzeniowa dla Arabskiej Republiki Syrii (dalej Komisja), badająca na mocy mandatu Rady Praw Człowieka ONZ doniesienia o pogwałceniach prawa międzynarodowego w Syrii^v, udokumentowała blokady nakładane przez siły rządowe i pro-rządowe, jak również przez antyrządowe grupy zbrojne. W raportach pochodzących z drugiego półrocza 2013 Komisja wskazuje, że oblężenia prowadzone przez strony konfliktu stanowią pogwałcenie Międzynarodowego Prawa Humanitarnego.^{vi} Oprócz blokad nałożonych przez siły rządowe na miasta i wsie w Homs, Damaszku, Dara'a, Al-Qunaytirah oraz Dayr az Zawr, Komisja opisuje również blokady nałożone przez szereg grup antyrządowych na miejscowości Nubul i Zahra w północnym Aleppo, odcinające dostawy żywności, paliwa i środków medycznych dla mieszkańców oraz sił rządowych. Komisja wymienia również oblężenie Afrin przez siły opozycyjne.^{vii}

2. Metodologia

Dokument sporządzono przede wszystkim w oparciu o informacje zgromadzone przez OHCHR pomiędzy kwietniem 2013 a 20 stycznia 2014. Choć od rozpoczęcia konfliktu OHCHR nie ma dostępu do terytorium Syrii, prowadzi rozmowy z ofiarami, świadkami i ocalonymi przebywającymi w krajach ościennych, w tym w szpitalach i obozach, gdzie wiarygodne, bezpośrednie relacje z konkretnych zdarzeń dostępne są z wielu różnych, uzupełniających się wzajemnie źródeł. OHCHR komunikuje się również za pośrednictwem telefonu i Skype'a z ofiarami nadal przebywającymi na terenie Syrii. OHCHR podejmuje wszelkie możliwe starania w celu zapewnienia poufności prowadzonych rozmów. Ze względu na brak dostępu do terytorium Syrii szczególnie trudne okazało się nawiązanie kontaktu z ofiarami pogwałceń popełnionych przez uzbrojone grupy antyrządowe.

Rząd Arabskiej Republiki Syrii regularnie przysyła OHCHR korespondencję dotyczącą doniesień o pogwałceniach dokonanych przez zbrojne grupy antyrządowe; niestety pomimo licznych próśb ze strony OHCHR strona rządowa nie umożliwiła OHCHR przeprowadzenia rozmów z ofiarami lub świadkami tych zdarzeń.

3. Oblężenia prowadzące do pogwałceń międzynarodowego prawa praw człowieka oraz międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych.

A. Ramy prawne.

Międzynarodowe Prawo Praw Człowieka

Syria jest stroną *Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych* (MPPOiP) oraz *Międzynarodowego Paktu Praw Ekonomicznych, Społecznych i Kulturalnych* (MPPESiK).

W myśl MPPOiP na władzach syryjskich ciąży obowiązek poszanowania i ochrony prawa do życia, wolności, bezpieczeństwa i swobody poruszania się.^{viii}

W myśl MPPESiK Syria zobowiązana jest do zapewnienia jako minimum, na co najmniej podstawowym poziomie każdego z praw określonych w MPPESiK, w tym: minimum wyżywienia, które jest dostępne w wystarczającej ilości, bezpieczne i posiada odpowiednią wartość odżywczą zapewniającą wolność od głodu; podstawowe minimum opieki medycznej, w tym dostępność niezbędnych leków; podstawowe niezbędne schronienie oraz warunki sanitarne; bezpieczny dostęp do wody niezbędnej na użytek własny oraz gospodarstwa domowego w celu zapobiegania chorobom.^{ix}

Państwa nie mogą w żadnym wypadku powoływać się na stan wyjątkowy „jako usprawiedliwienie działań naruszających prawo humanitarne lub wyraźne normy prawa międzynarodowego, w tym również ... poprzez nakładanie kary zbiorowej.”^x

Międzynarodowe Prawo Humanitarne

Syria jest stroną Konwencji Genewskich z 1949 roku wraz z Protokołem Dodatkowym nr I, jednak nie ratyfikowała Protokołu Dodatkowego nr II. Jest również stroną Konwencji Haskiej o Ochronie Dóbr Kultury z roku 1954. Ponieważ konflikt syryjski został uznany za międzynarodowy konflikt zbrojny,^{xi} zarówno strony państwowe jak i nie-państwowe uczestniczące w konflikcie – w tym pro-rządowe bojówki oraz uzbrojone grupy opozycyjne – zobowiązane są do przestrzegania zapisów MPH, w tym w szczególności Artykułu 3 Konwencji Genewskich wraz z odpowiednim zwyczajowym prawem międzynarodowym.

W myśl podstawowej zasady MPH, strona uczestnicząca w konflikcie zbrojnym może kierować ataki wyłącznie przeciw celom wojskowym. Ataki kierowane przeciw nieuczestniczącym w walkach cywilom, jak również ataki nieproporcjonalne lub nierozróżniające celów są zakazane.^{xii} Strony zobowiązane są w każdym przypadku rozróżniać uczestników walk od cywilów. MPH stanowi również, że strony konfliktu winny w najszerszym możliwym zakresie „unikać lokowania celów wojskowych w pobliżu lub na terenie obszarów gęsto zaludnionych.”^{xiii}

Głód jako narzędzie walki, oraz odpowiednio nakładanie blokad zagrażających życiu cywilów poprzez pozbawienie ich dostępu do podstawowych dóbr zapewniających przetrwanie są zakazane na mocy MPH.^{xiv} W tym kontekście głód należy uznać za zbrodnię wojenną. MPH zakazuje również atakowania, niszczenia, usuwania lub uniemożliwiania użytkowania urządzeń niezbędnych do przetrwania ludności cywilnej. MPH nakłada na strony konfliktu obowiązek umożliwienia i ułatwienia szybkiego dostępu pomocy humanitarnej do potrzebujących cywilów.^{xv} W przypadku oblężenia podstawowe dobra niezbędne do przeżycia muszą być wpuszczane, a ludność cywilna oraz osoby chronione na mocy MPH muszą mieć możliwość opuszczenia obleganego terenu, jeśli wyrażą taką wolę. Strony konfliktu winny podjąć wszelkie starania i podjąć wszelkie środki zapobiegawcze w celu zapewnienia bezpieczeństwa ludności cywilnej; ci cywile oraz osoby chronione w myśl MPH, którzy zdecydują się pozostać na obleganym obszarze, są nadal na mocy prawa chronieni przed atakami.

Odpowiednio do okoliczności obleganie obszaru zajętego przez ludność cywilną samo w sobie może również stanowić formę zakazanej przez MPH kary zbiorowej, a zatem zbrodni wojennej.^{xvi} Co więcej, MPH wymaga od stron konfliktu, jako minimum i niezależnie od innych wymogów, aby ranni i chorzy zostali objęci opieką wolną od dyskryminacji. Ataki na obiekty medyczne, personel medyczny oraz rannych i chorych są zakazane.^{xvii}

Na zakończenie należy również zwrócić uwagę na fakt, że obowiązek przestrzegania zapisów Międzynarodowego Prawa Humanitarnego przez każdą ze stron konfliktu zbrojnego nie jest uzależniony od przestrzegania tychże zapisów przez inne strony.^{xviii}

B. Przykłady blokad i oblężeń nakładanych przez siły rządowe oraz zbrojne grupy opozycyjne

W toku syryjskiego konfliktu zbrojnego ludność cywilna zamknięta w obszarach obleganych przez siły rządowe jak i niektóre zbrojne grupy opozycyjne pozbawiona była dostatecznego zaopatrzenia zapewniającego minimum egzystencji, jak również podstawowych gwarancji bezpieczeństwa pozwalających im opuścić dany teren, za wyjątkiem odizolowanych incydentów, w których strony konfliktu osiągały w tym zakresie ograniczone porozumienie.

Nałożone przez siły rządowe blokady miejscowości w prowincjach Homs, Damaszk rolniczy oraz Damaszk miasto trwają od roku 2012, a szczególnie nasiliły się wiosną 2013. Informacje zgromadzone przez OHCHR wskazują, że utrzymanie blokady wymaga wysokiego stopnia organizacji oraz kontroli nad punktami wjazdu i wyjazdu z danego terenu, a głównym środkiem praktycznym jest utrzymywanie punktów kontrolnych na drogach. W miarę eskalacji konfliktu siły rządowe wstrzymały dostęp jakichkolwiek dostaw żywności, podjęły ostrzał artyleryjski, a w niektórych przypadkach również naloty na oblężone obszary.

Znane są przypadki, w których ludności cywilnej uniemożliwiano ucieczkę przez barykady i punkty kontrolne obsadzone przez szereg służb bezpieczeństwa i formacje wojskowe. Co więcej, działania militarne podjęte przez stronę rządową doprowadziły do zniszczenia lub uszkodzenia infrastruktury niezbędnej do przeżycia ludności cywilnej – w tym szpitali, urządzeń energetycznych i wodociągowych – co w konsekwencji prowadziło do drastycznego pogorszenia sytuacji humanitarnej tysięcy osób przebywających na odciętych obszarach, w tym kobiet i dzieci.

Informacje i relacje zgromadzone przez OHCHR wskazują, że na terenach mieszkalnych w obleganych rejonach są obecne i czynnie działają zbrojne grupy opozycyjne. Według uzyskanych informacji niektóre z tych grup poszukiwały możliwości porozumienia ze stroną rządową w celu umożliwienia ewakuacji ludności cywilnej z obleganych obszarów, w tym z miejscowości al-Muadamiyah oraz Starego Homs.

Według informacji zgromadzonych przez OHCHR niektóre ze zbrojnych grup opozycyjnych od lata 2012 prowadzą również blokady na północy prowincji Aleppo, wstrzymując dostęp pomocy humanitarnej do ludności cywilnej na odciętych obszarach.

1. Prowincja Damaszek rolniczy.

„W reakcji na brak żywności przywódcy religijni ogłosili edykt zezwalający obleganym mieszkańcom na spożywanie schwytych psów i kotów” – mieszkaniec al-Muadamiyah^{xix}

Miejscowość Ghouta objęta jest blokadą nałożoną przez siły rządowe od listopada 2011, kiedy w okolicy rozpoczęły się starcia pomiędzy siłami rządowymi a zbrojnymi grupami opozycyjnymi. Szacuje się, że w styczniu 2014 w prowincji Damaszek rolniczy, w rejonach Daraya, al-Muadamiya, Ghouta zachodnia oraz Ghouta wschodnia, ścisłą blokadą odciętych jest 173 000 osób.

We wstępnej fazie blokady w okolicach, w których nie toczyły się walki kupcy oraz osoby starsze miały możliwość przekraczania punktów kontrolnych i dokonywania zakupów na terenie Damaszku. Chociaż siły rządowe zezwalały na dostęp pewnej ilości pomocy humanitarnej, dochodziło do częstych przypadków kradzieży i konfiskat na punktach kontrolnych, w szczególności na wjazdach do miejscowości Ghouta wschodnia.^{xx} Według otrzymanych informacji dostawy środków medycznych zostały zakazane z obawy, że posłużą one do leczenia rannych bojowników opozycyjnych.

W marcu 2013 siły rządowe zaczęły zacieśniać blokadę rejonu Ghouta oraz nasiliły ostrzał i bombardowanie tego gęsto zaludnionego obszaru.^{xxi} Od tego czasu cywile i transporty humanitarne nie mają już możliwości wjazdu na teren objęty oblężeniem. Szpitale polowe, punkty medyczne, generatory elektryczne i zbiorniki wody w dzielnicach Douma, Zamalka, Kafr Batna, Erbin, Darayya oraz al-Muadamiyah zostały uszkodzone lub zniszczone przez ostrzał sił rządowych. Według lokalnych źródeł, w okresie pomiędzy październikiem 2012 a sierpniem 2013 siły rządowe zniszczyły w rejonie Ghouta wschodnia co najmniej 10 punktów medycznych, znacząco ograniczając dostęp ludności do opieki medycznej.^{xxii}

W zachodniej części trwa ścisła blokada dzielnic Darayya oraz al-Muadamiyah przez siły rządowe, której częścią jest codzienny ostrzał artyleryjski. Doprowadziło to do wysiedlenia większości mieszkańców. Strona rządowa pozostawiła bez reakcji wielokrotne apele o dopuszczenie pomocy humanitarnej do miejscowości al-Muadamiyah oraz innych objętych blokadą miast i wsi w okolicach Damaszku. Większość z 70 000 mieszkańców al-Muadamiyah uciekła przed ostatecznym zamknięciem blokady, a w okresie pomiędzy 12 a 29 października 2013 ewakuowanych zostało kolejne 5 000 osób.^{xxiii} Pozostali mieszkańcy uwięzieni są w skrajnie złych warunkach humanitarnych.

Według relacji lekarzy, z którymi rozmawiało biuro OHCHR, prócz ofiar bombardowań rządowych cywile tracą również życie wskutek złych warunków humanitarnych. Liczba ofiar pozostaje trudna do oszacowania.

Za pośrednictwem miejscowych służb medycznych OHCHR udokumentowało przypadki czterech osób cywilnych, którzy stracili życie wskutek braku opieki medycznej i żywności w al-Muadamiyah. Znalazły się wśród nich dziecko, które zmarło 4 września 2013 wskutek niedożywienia oraz kobieta, która dziesięć dni później zmarła wskutek ostrej infekcji nerek

oraz braku leków. Mieszkaniec al-Muadamiyah w rozmowie z OHCHR w grudniu 2013 oszacował, że wskutek braku żywności pozostający w oblężeniu stracili na wadze średnio 20kg na osobę.^{xxiv}

W dniu 21 sierpnia 2013 kilka dzielnic wschodniej części Ghouta padło ofiarą ataków chemicznych, w wyniku których życie straciło setki osób, w tym kobiety i dzieci, a setki innych ucierpiało na zdrowiu.^{xxv} Tego samego dnia w ataku chemicznym w zachodniej części Ghouta, w al-Muadamiyah, życie straciło 64 osoby, w tym kolejne kobiety i dzieci. Punkty kontrolne wokół obydwu dzielnic uniemożliwiły poszkodowanym dostęp do pomocy lekarskiej, która w związku z tym ograniczona była do pierwszej pomocy w połowych punktach medycznych. Pracujący w nich lekarze donoszą o absolutnie przekraczającej ich możliwości liczbie pacjentów. Lekarze z al-Muadamiyah przekazali OHCHR, że ich punkt medyczny pracował jedynie z 20% stanu, ponieważ lekarze cierpieli na objawy podobne do pacjentów, przez co nie mogli udzielić im pomocy. Jeden z lekarzy opisał swoje przerażenie na widok pacjentów umierających w punkcie medycznym, podczas gdy personel medyczny, w tym on sam, na skutek odniesionych obrażeń nie był zdolny do dalszej pomocy ofiarom.

Źródła lokalne informują OHCHR, że od marca 2013 siły rządowe nie dopuszczają cywilów i transportów humanitarnych przewożących żywność i inne kluczowe produkty na teren wschodniej Ghouta.^{xxvi}

25 grudnia 2013 ugrupowania opozycyjne i siły rządowe w al-Muadamiyah zawarły porozumienie, dzięki któremu pomoc humanitarna dotarła do uwięzionej ludności cywilnej. W ramach porozumienia nad dzielnicą na 72 godziny zawisła flaga rządowa, w zamian za co do mieszkańców dopuszczono transport żywności. W drugiej fazie oddziały opozycji miały złożyć ciężką broń a siły rządowe pozostać poza terenem dzielnicy. W ostatniej, trzeciej fazie wysiedleni mieszkańcy mieli bez przeszkód powrócić do domów a punkty kontrolne na drogach dojazdowych miały zostać usunięte. Według informacji uzyskanych przez OHCHR, na zbiorniku wody dla dzielnicy 25 grudnia zawieszona została flaga rządowa, a 29 grudnia pewna liczba członków grup opozycyjnych oddała się w ręce sił rządowych. 28 grudnia rozpoczęło się trwające 48 godzin zawieszenie broni, dzięki któremu do ludności cywilnej dotarła niewielka ilość żywności, leków i innej pomocy humanitarnej – po raz pierwszy od ponad roku. Choć jest to niewątpliwie krok naprzód, w chwili publikacji raportu blokada al-Muadamiyah trwa, potrzeba pomocy humanitarnej pozostaje niezwykle paląca a jej wwóz jest nadal ściśle ograniczony.^{xxvii}

2. Prowincja Damaszek miasto

„Zdołałam wydostać się z obozu pod koniec 2012 roku, ale moi rodzice nadal tam są. Od lipca 2013 żywią się resztkami szpinaku, soczewicy i rzodkwi. Wiele rodzin korzysta też z resztek żywności odnajdywanej w opuszczonych domach.”

- aktywistka i była mieszkanka obozu Yarmouk.^{xxviii}

W prowincji Damaszek miasto blokady i bombardowania infrastruktury cywilnej na terenach kontrolowanych przez opozycję trwają od lipca 2012, co doprowadziło do braków żywności,

wody, elektryczności i opału. Blokada dramatycznie pogarszają sytuację rannych, którym pomocy nie mogą udzielić odcięte od dostaw leków polowe punkty medyczne.

Przed wybuchem konfliktu obóz dla uchodźców Yarmouk zamieszkiwało około 160 000 uchodźców palestyńskich. Na przestrzeni grudnia 2012 i kilku kolejnych miesięcy przed narastającą przemocą zdołało uciec około 140 000 z nich.^{xxix}

W grudniu 2012, kiedy ugrupowania opozycyjne przejęły kontrolę nad obozem uchodźców palestyńskich Yarmouk, dostęp do obozu został poddany ścisłej kontroli. Od tego czasu dostęp do obozu kontrolują siły rządowe, bojówki pro-rządowe oraz sprzyjające władzy organizacje palestyńskie. Chociaż dostępu do obozu nie otrzymały organizacje humanitarne, pieszy ruch cywilów był okresowo możliwy na punktach kontrolnych sił rządowych. Mieszkańcy obozu opisują, że mieli możliwość wychodzić poza obóz i wnosić niewielkie ilości żywności, w tym np. jedną torbę chleba na rodzinę, podczas gdy inne produkty były konfiskowane. Jednak od lipca 2013 zablokowany został wszelki dostęp do obozu Yarmouk, ruch cywilów wstrzymano, nie mogła też dotrzeć żadna pomoc humanitarna, czego skutkiem jest powszechny brak żywności, wody i innej pomocy dla ludności. W styczniu 2014 na terenie obozu, w całkowitej izolacji, przebywa nadal około 18 000 mieszkańców, w tym wiele kobiet i dzieci.

Według relacji byłego mieszkańca obozu, życie tracą dziesiątki osób z wielu różnych przyczyn. Należą do nich głód, zła jakość dostępnej żywności, chroniczny brak środków medycznych oraz brak wyszkolonej kadry medycznej zdolnej pomóc chorym oraz w szczególności pozostającym w obozie ciężarnym.^{xxx} Sytuację dodatkowo utrudnia brak elektryczności oraz bardzo dotkliwy brak wody. Cywile tracą również życie wskutek trwających walk i sporadycznych ataków lotniczych.

Wysiłki humanitarne ONZ i organizacji pozarządowych są systematycznie niweczone. Od września 2013 konwoje humanitarne były wielokrotnie zawracane na punktach kontrolnych, z wyjątkiem jednego transportu 2000 szczepionek przeciw polio, przepuszczonego w grudniu 2013. W dniu 17 stycznia 2014 Wysoka Komisarz ds. Praw Człowieka zdecydowanie potępiła wielokrotne powstrzymywanie konwojów przeznaczonych dla obleganej ludności obozu, ostrzegając przy tym że „wstrzymywanie pomocy humanitarnej dla zdesperowanych cywilów może równać się zbrodni wojennej.” Wezwała wszystkie strony konfliktu do niezwłocznego przepuszczenia pomocy humanitarnej dla uwięzionych w obozie Yarmouk.^{xxxi} 18 stycznia siły rządowe umożliwiły ograniczony dostęp do obozu, zezwalając Syryjskiemu Arabskiemu czerwonemu Półksiężycowi, Palestyńskiemu Półksiężycowi, lokalnym Palestyńskim Komitetom Koordynacyjnym oraz UNRWA na dostawę żywności oraz ewakuację chorych i osób starszych. Niestety źródła lokalne donoszą OHCHR, że przepuszczono jedynie minimalne ilości żywności, a potrzeby uwięzionej ludności cywilnej pozostają ogromne.

3. Prowincja Homs

„Dziś z narażeniem życia udało mi się zdobyć leki dla chorej matki... nie wiem, czy następnym razem będę miał tyle szczęścia” – cywil ze Starego Homs opisuje OHCHR, jak w celu dotarcia

do polowego szpitala i odbioru leków musiał przeciąć kilka większych ulic, w tym miejsca gdzie inni zginęli od kul snajperów. Czekał aż intensywność ostrzału spadnie, jednak bez skutku. Nie mając innego wyboru wyruszył do szpitala polowego modląc się o życie.^{xxxii}

Od czerwca 2012 trwa oblężenie pozostającego w rękach opozycji Starego Homs przez siły rządowe. Lokalne porozumienia zawierane przez siły rządowe z poszczególnymi zbrojnymi grupami opozycji umożliwiały ograniczony i krótkotrwały dostęp pomocy humanitarnej na teren odciętej enklawy.^{xxxiii}

Od lipca 2013, kiedy siły rządowe nasiliły bombardowania kilkunastu dzielnic Starego Homs, Wysoka Przedstawiciel ds. Praw Człowieka, Navi Pillay, oraz Koordynator pomocy humanitarnej, Valerie Amos, wzywają do niezwłocznego utworzenia korytarzy pozwalających na bezpieczną ewakuację cywili oraz dostęp organizacji i transportów humanitarnych na teren obleganych enklaw.^{xxxiv} Niestety, bombardowania, starcia i blokady dostępu pomocy humanitarnej na punktach kontrolnych sił rządowych trwają do dziś.

Szacuje się, że w styczniu 2014 w Starym Homs uwięzionych pozostaje około 4 000 osób. Według raportów i relacji zgromadzonych bezpośrednio przez OHCHR, cywile na terenie Starego Homs znajdują się w niezwykle ciężkim położeniu, pozbawieni żywności, wody, elektryczności i opału. Wobec braku żywności i wody, pozostający w oblężeniu mieszkańcy utrzymują się przy życiu dzięki konserwom i innym produktom pozyskiwanym z setek zburzonych lub porzuconych domów mieszkalnych na terenie centrum Homs oraz Starego Homs.

Zniszczenia infrastruktury cywilnej – w tym domów mieszkalnych, szpitali, piekarni, dróg, zbiorników wody oraz urządzeń energetycznych – gwałtownie pogarszają sytuację ludności cywilnej, która nie jest zdolna zaspokoić najbardziej podstawowych potrzeb, a nawet zabezpieczyć swojego fizycznego przetrwania. Chociaż dane o liczbie ofiar są trudne do uzyskania, na podstawie rozmów z pojedynczymi mieszkańcami Starego Homs OHCHR zdołało ustalić, że w wyniku intensywnego ostrzału artyleryjskiego życie straciło dziesiątki osób, w tym całe rodziny, a rannych należy liczyć w setkach.^{xxxv} Z doniesień wynika, że osoby chronione na mocy Międzynarodowego Prawa Humanitarnego, w tym ranni bojownicy opozycyjni nie biorący czynnego udziału w walkach, nie korzystają z możliwości humanitarnej ewakuacji, ponieważ jedyną drogą są punkty kontrolne sił rządowych.^{xxxvi} Ranni bojownicy obawiają się śmierci, więzienia lub wymuszonych zaginięć, jeśli podejmą próbę opuszczenia enklawy tą drogą.

Na terenie Starego Homs istnieją szpitale polowe, jednak w warunkach oblężenia nie posiadają one koniecznego wyposażenia, wykwalifikowanego personelu i materiałów medycznych, co radykalnie ogranicza zakres dostępnej pomocy medycznej, w szczególności dla osób chorych i rannych. Brak leków, materiałów medycznych i żywności znacząco wydłuża okres powrotu pacjentów do zdrowia, a w wielu wypadkach prowadzi do ich trwałego kalectwa. OHCHR otrzymuje informacje od lekarzy, którzy z powodu braku zaopatrzenia nie są w stanie wykonywać podstawowych zabiegów medycznych. Ortopeda ze Starego Homs powiadomił OHCHR, że nie jest w stanie wykonywać nawet prostych zabiegów na

kęgosłupie, co u części pacjentów doprowadziło do trwałego paraliżu. Wiele innych przypadków złamań lub innych uszkodzeń kończyn prowadziło do amputacji lub śmierci. Według otrzymanego przez HCHR raportu, kiedy w listopadzie 2013 odłamek pocisku ranił dziecko, personel medyczny zwlekał z koniecznym zabiegiem z braku środków anestezyjologicznych. „*W końcu nie mieliśmy wyboru i podaliśmy środki przeterminowane, w bardzo dużej dawce, w nadziei że przyniosą odpowiedni efekt*”. Cywilni przywódcy społeczności oraz lekarze ze Starego Homs wielokrotnie ponawiali apele o pomoc humanitarną.^{xxxvii}

4. Prowincja Aleppo

Od lipca 2012 szereg zbrojnych grup opozycyjnych oblega miejscowości Nubul i Zahra w prowincji Aleppo. Miejscowości te są całkowicie odcięte, a pomoc humanitarna nie dociera do nich od marca 2013. Na ich terenie przebywa około 45 000 osób.

Strona rządowa przeprowadziła kilkakrotnie dostawy pomocy z użyciem śmigłowców, jednak ustały one gdy w lipcu 2013^{xxxviii} jedna z grup opozycyjnych miała jakoby ostrzelać śmigłowców. Jednocześnie grupy opozycyjne utrzymują punkty kontrolne, uniemożliwiając transport lądowy żywności, opał i środków medycznych. Raporty spływające do OHCHR wskazują na dotkliwy brak żywności, opału, elektryczności oraz ogrzewania. Brak bieżącej wody zmusił część mieszkańców do kopania studni bez odpowiedniego zabezpieczenia sanitarnego. Wobec pogarszającej się sytuacji sanitarnej grupy szczególnie narażone na choroby to osoby starsze oraz dzieci. Brak zaopatrzenia medycznego, elektryczności i wody sprawia, że punkty medyczne stały się bezużyteczne.

OHCHR otrzymuje sygnały, że członkowie opozycyjnych grup zbrojnych oblegających miejscowości Nubul i Zahra byliby gotowi zezwolić na wjazd pomocy humanitarnej pod warunkiem, że strona rządowa zrobi to samo we Wschodniej Ghouta i al-Muadamayah. Jak zaznaczono wcześniej, obowiązek stron konfliktu zbrojnego przestrzegania norm prawa humanitarnego nie zależy od ich przestrzegania przez drugą stronę.

IV. Wnioski i zalecenia

Strony konfliktu syryjskiego stosują oblężenia i blokady miejscowości w całym kraju, w niektórych przypadkach przez długi czas. Szacuje się, że w styczniu 2014 w obleganych miejscowościach przebywa łącznie około 240 000 osób.

Strony konfliktu generalnie uniemożliwiają ruch osób, towarów i dostaw za pomocą systemu barykad i punktów kontrolnych, co dodatkowo pogłębia cierpienia ludności cywilnej, pozbawionej żywności, wody, elektryczności, opału i środków medycznych.

W miejscach obleganych rzez iły rządowe ostrzał artyleryjski i bombardowania lotnicze powodują wysoką liczbę ofiar oraz zniszczenia infrastruktury koniecznej do przetrwania ludności cywilnej. Działania te stanowią pogwałcenie zobowiązań rządu na mocy międzynarodowego prawa praw człowieka, gwarantującego prawo do życia, oraz

pogwałcenie obowiązku zapewnienia, jako absolutne minimum, żywności, wody, schronienia i leków niezbędnych do przeżycia.

Strona rządowa łamie również Międzynarodowe Prawo Humanitarne poprzez: (1) uniemożliwienie szybkiego i nieograniczonego transportu pomocy humanitarnej do potrzebujących jej cywilów; (2) niezapewnienie dostępu podstawowych dóbr niezbędnych do przetrwania ludności cywilnej; (3) niezapewnienie bezpiecznej drogi wyjścia z obleganych obszarów osobom chronionym na mocy MPH; (4) niezapewnienie transportu i leczenia chorych i rannych.

Co więcej, strona rządowa dopuszcza się pogwałceń MPH niszcząc infrastrukturę niezbędną do przetrwania ludności cywilnej, prowadząc na oślep bombardowania i ataki przeciw obleganym obszarom.

Uzbrojone grupy opozycyjne również dopuszczają się pogwałceń MPH poprzez powstrzymywanie transportu żywności, wody i leków przeznaczonych dla ludności cywilnej na obleganych obszarach oraz poprzez wysuwanie pod adresem strony rządowej żądań dopuszczenia pomocy humanitarnej lub przerwania oblężeń.

Siły rządowe oraz uzbrojone grupy opozycyjne w Syrii winny niezwłocznie:

- zaprzestać stosowania przemocy, zapewnić dostęp oraz ułatwić transport dóbr niezbędnych do przetrwania ludności cywilnej, w tym odpowiednich ilości wody, żywności i leków oraz zapewnić schronienie

- znieść wszelkie oblężenia i blokady oraz niezwłocznie umożliwić dostęp pomocy humanitarnej na tych obszarach oraz zapewnić neutralnym organizacjom humanitarnym bezstronny dostęp do wszystkich potrzebujących

- zezwolić cywilom oraz osobom chronionym na mocy MPH na swobodne poruszanie się, wjazd i wyjazd z obleganych terenów w celu nabycia potrzebnych artykułów, w tym żywności dla dzieci i niemowląt oraz środków medycznych i leków, w tym leków dla przewlekłe chorych

- niezwłocznie zapewnić cywilom możliwość bezpiecznego opuszczenia obleganych obszarów

- podjąć wszelkie dostępne środki w celu ochrony chorych i rannych, w tym osób wyłączonych z walki, oraz umożliwić ich ewakuację w celu udzielenia pomocy medycznej odpowiednio do ich stanu zdrowia

- unikać umiejscawiania celów militarnych na terenie lub w pobliżu obszarów gęsto zaludnionych.

Dodatkowo strona rządowa winna natychmiast:

- zakończyć prowadzone na oślep ataki lotnicze, które prowadzą systematycznie do dużej liczby ofiar oraz zniszczenia infrastruktury niezbędnej do przeżycia ludności cywilnej.

Przypisy

ⁱ Rada Bezpieczeństwa ONZ, *Statement by the President of the Security Council, S/PRST/2013/15*, 02.10.2013

ⁱⁱ Osoby chronione obejmują między innymi „osoby nie biorące bezpośrednio udziału w działaniach wojennych, włącznie z członkami sił zbrojnych, którzy złożyli broń oraz osobami, które stały się niezdolne do walki na skutek choroby, ran, pozbawienia wolności lub z jakiegokolwiek innego powodu (...) bez czynienia żadnej różnicy na ich niekorzyść z powodu rasy, koloru skóry, religii lub wiary, płci, urodzenia lub majątku ani z żadnych innych analogicznych powodów.”, zgodnie z Art. 3 Konwencji Genewskich z roku 1949.

ⁱⁱⁱ Patrz: OCHA, „Syria: Greater work needed to improve access and protection of civilians,” 03.12.2013, dost. pod adresem: <http://www.unocha.org/top-stories/all-stories/syria-greater-work-needed-improve-access-and-protection-civilians>.

^{iv} OCHA, *Humanitarian Bulletin: Syrian Arab Republic*, 14-31 stycznia 2014, dost. pod adresem: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Syria%20Humanitarian%20Bulletin%2041.pdf>

^v Komisja została powołana 22 sierpnia 2011 przez Radę Praw Człowieka ONZ rezolucją S-17/1 przyjętą na 17 sesji specjalnej, z mandatem obejmującym zbadanie wszystkich doniesień o pogwałceniu międzynarodowego prawa praw człowieka w Syrii po marcu 2011. W kolejnych rezolucjach Rada wielokrotnie przedłużała mandat Komisji. Obecny mandat Komisji wygasa w marcu 2014, wtedy też Rada ponownie zadecyduje o jego ewentualnym przedłużeniu.

^{vi} *Reports of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/23/58, 18 lipca 2013, par. 141-148, oraz A/HRC/24/46, 16 sierpnia 2013, par. 171-190.

^{vii} *Reports of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/23/58, 18 lipca 2013, par. 141-148, oraz A/HRC/24/46, 16 sierpnia 2013, par. 171-190.

^{viii} MPPOiP, Artykuł 6, 9, 12.

^{ix} MPPESiK, Artykuł 11, 12.

^x Komitet Praw Człowieka ONZ, Komentarz nr. 29 do Art. 4 MPPOiP.

^{xi} MKCK, „ICRC, “Syria: ICRC and Syrian Arab Red Crescent maintain aid effort amid increased fighting,” *Operational Update*, 17 July 2012, available at: <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/update/2012/syria-update-2012-07-17.htm>. See also the *Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*, A/HRC/21/50, 16 sierpnia 2012.

^{xii} ICRC, *Customary International Humanitarian Law*, Volume I, Rules 1, 7, 11-12.

^{xiii} ICRC, *Customary International Humanitarian Law*, Volume I, Rule 23.

^{xiv} ICRC, *Customary International Humanitarian Law*, Volume I, Rules 53 – 56.

^{xv} ICRC, *Customary International Humanitarian Law*, Volume I, Rules 54 – 56.

^{xvi} ICRC, *Customary International Humanitarian Law*, Volume I, Rule 103.

^{xvii} Artykuł 3 Konwencji Genewskich z 1949; ICRC, *Customary International Humanitarian Law*, Volume I, Rules 25, 28-30, 109 – 111. Patrz również ICRC, *Customary International Humanitarian Law*, Volume I, Rules 31-32.

^{xviii} Artykuł 3 Konwencji genewskich z 1949; ICRC, *Customary International Humanitarian Law*, Volume I, Rule 140; oraz jako przykład: ICTR Statute, Article 4(b); Statute of the Special Court for Sierra Leone, Article 3(b).

^{xix} Wywiad przeprowadzony przez OHCHR z mieszkańcem al-Mudamiyah za pośrednictwem Skype’a, 15 listopada 2013.

---

^{xx} Wywiady przeprowadzone przez OHCHR, oraz EA WorldView, “Syria Spotlight: Aid Agencies Face Difficulties Getting Food to Vulnerable Communities,” 9 października 2013, tekst dostępny pod adresem: <http://eaworldview.com/2013/10/syria-spotlight-aidagencies-face-difficulties-getting-food-vulnerable-communities>.

^{xxi} Blokada miejscowości al-Muadamiyah została zacieśniona w listopadzie 2012.

^{xxii} Za Violations Documentation Center in Syria, *A Special Report on: The Medical Situation in Eastern Ghouta—Damascus Suburbs*, listopad 2013, dokument dostępny pod adresem: <http://www.vdcsy.info/index.php/en/reports/1383565710#.UrAkVNIW39U>

^{xxiii} Wywiady przeprowadzone przez OHCHR, patrz również OCHA, “UN Humanitarian Chief Urges Unrestricted Humanitarian Access to Hundreds of Thousands of Trapped in Rural Damascus,” 13 września 2013, tekst dostępny pod adresem: <http://www.unocha.org/node/39415>; oraz Under-Secretary-General for Humanitarian Affairs and Emergency Relief Coordinator Valerie Amos, *Security Council Briefing on Syria*, 25 października 2013, tekst dostępny pod adresem: <https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/25%20Oct%2013%20Valerie%20Amos%20Statement%20to%20Security%20Council%20on%20Syria.pdf>; BBC, “Fears for Syrians 'still trapped' in Damascus suburb”, 30 października 2013, tekst dostępny pod adresem: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-24739208>.

^{xxiv} Wywiad OHCHR za pośrednictwem Skype’a, 31 grudnia 2013.

^{xxv} Informacja oparta o wywiady HCHR. Warto również zaznaczyć, że zespół ekspertów ONZ potwierdził fakt użycia broni chemicznej w tym rejonie.

^{xxvi} Wywiady przeprowadzone przez OHCHR.

^{xxvii} Wywiady OHCHR za pośrednictwem Skype’a, oraz; WFP, *Syria Crisis Response - Situation Update*, 10 December 2013 – 15 January 2014

^{xxviii} Wywiad OHCHR z aktywistką i byłą mieszkanką obozu al-Yarmouk, 10 stycznia 2014.

^{xxix} UNRWA, “UNRWA Demands Humanitarian Access to Yarmouk,” 17 listopada 2013, tekst dost. pod adresem: <http://www.unrwa.org/newsroom/official-statements/unrwa-demands-humanitarian-access-yarmouk>.

^{xxx} Wywiad OHCHR z aktywistką i byłą mieszkanką obozu al-Yarmouk, 10 stycznia 2014.

^{xxxi} OHCHR, “Impeding aid to besieged civilians in Yarmouk camp in Syria may amount to war crime,” Press Release, 17 stycznia 2014, tekst dostępny pod adresem: <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=14179&LangID=E>

^{xxxii} Wywiad OHCHR z mieszkańcem Starego Homs za pośrednictwem Skype’a, 12 września 2013.

^{xxxiii} Patrz na przykład: ICRC, “Syria: assistance reaches people in Old City of Homs,” *News Release*, 12/213, 4 listopada 2012, tekst dostępny pod adresem <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/news-release/2012/11-04-syriahoms.htm>; oraz OCHA, *Humanitarian Bulletin: Syrian Arab Republic, Issue 40, 17 grudnia 2013 – 13 stycznia 2014*, tekst dostępny pod adresem: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Syria%20Humanitarian%20Bulletin%2040%20final.pdf>

^{xxxiv} Notatka prasowa, *UN Humanitarian and Human Rights Chiefs urge immediate safe passage for civilians and aid workers in Homs and Aleppo*, 12 lipca 2013, tekst dostępny pod adresem: <https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/Joint%20statement%20on%20Syria%20by%20ERC%20Valerie%20Amos%20and%20High%20Commissioner%20Navi%20Pillay%2012Jul2013.pdf>

^{xxxv} Rozmowy prowadzone przez OHCHR z mieszkańcami Starego Homs za pośrednictwem Skype’a pomiędzy lipcem a listopadem 2013.

^{xxxvi} Osoba wyłączona z walki, “hors de combat”, to: (a) każdy, kto znajdzie się w rękach strony przeciwnej; (b) każdy, kto nie jest w stanie się bronić, ponieważ jest nieprzytomny, jest rozbitkiem, jest chory lub ranny; lub (c) każdy, kto wyraźnie sygnalizuje zamiar poddania się; pod warunkiem że osoba ta powstrzyma się od wrogich działań oraz nie podejmuje próby ucieczki. Patrz ICRC, *Customary International Humanitarian Law*, Volume I, Rule 47, dokument dostępny pod adresem: <http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf>.

^{xxxvii} Rozmowa OHCHR za pośrednictwem Skype’a.

^{xxxviii} Rozmowa OHCHR za pośrednictwem Skype’a.